

Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Objekti kontrollimise andmekogu süsteemi põhimäärus“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Keskkonnaministri 4. novembri 2016 määrusega nr 46 kehtestati „Objekti kontrollimise andmekogu süsteemi asutamine ja põhimäärus“ (edaspidi *põhimäärus*). Põhimäärus jõustus 11.11.2016. 2009. a kasutusele võetud infosüsteem „objekti kontrollimise andmekogu“ (lühendatult OKAS) oli IT tehnoloogiliselt vananenud ja mahukad arendused ei olnud enam otstarbekad ega jätkusuutlikud. Infosüsteemi uuendamine oli vajalik, et muuta andmete kogumine turvalisemaks, tõhustada järelevalvet ning võimaldada riskihindamist ja statistilist analüüsi. Uuenenud süsteemi kaudu on võimalik suurendada järelevalvemenetluste läbipaistvust ja vähendada halduskoormust. „Objekti kontrollimise andmekogu“ viidi üle uuele IT platvormile alates 2024. a järkjärgult, sellest tulenevalt uuendatakse andmekogu põhimäärust.

Käesoleva määruse „Objekti kontrollimise andmekogu süsteemi põhimäärus“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kohaselt muudetakse andmekogu ametliku nimega „objekti kontrollimise andmekogu“ lühendnimetusega OKAS uueks lühendnimeks OKAS-2 (edaspidi *andmekogu*) ning uuendatakse põhimäärust.

Andmekogu põhimäärus kehtestatakse keskkonnajärelevalve seaduse (edaspidi *KeJS*) § 8³ alusel.

Andmekogu eesmärk on Keskkonnaametile (edaspidi *KeA*) seadusega pandud eesmärkide täitmiseks järelevalve menetlusega seotud andmete korrastatud kogumine ja analüüs. OKAS-2 kogutakse oluliselt detailsemalt ja masinloetavamalt andmeid kontrollide ja nende tulemuste kohta. On loodud liidesed erinevate lubade andmekogudega ja kontrolli juurde salvestatakse loa andmed (nt loa number). Kontrollide moodulisse on loodud nõuete küsimustikud, mis muudab järelevalve tegemise kiiremaks, ühtlustab ja parandab kvaliteeti ning muudab andmed masintöödeldavaks. Andmekogu uuendamise peamised eesmärgid on järelevalve andmete kogumine ühte süsteemi, järelevalve toimingute kiirendamiseks ja lihtsustamiseks võimalikult paljude toetavate kasutuslugude koondamine ühele infotehnoloogilisele töölauale, objekti kontrollimiste kohta elektroonselt kogu kontrolli käigus kogutud ja sisestatud tervikinfo säilitamine.

Eelnõu ja seletuskirja ettevalmistamisel osalesid KeA keskkonnakasutuse järelevalve osakonna peainspektor Kadri Visnap (tel 56004111, kadri.visnap@keskkonnaamet.ee), KeA eluslooduse järelevalve osakonna peainspektor Aare Pai (tel 5180968, aare.pai@keskkonnaamet.ee), KeA õigusosakonna vanemjurist Kristel Saik (tel 6962271, kristel.saik@keskkonnaamet.ee), KeA strateegia- ja analüüsiosakonna vanemspetsialist Liivika Pärj (tel 56990838, liivika.parg@keskkonnaamet.ee), strateegia- ja analüüsiosakonna digijuht Knut Tamm (tel 58905926, knut.tamm@keskkonnaamet.ee), Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse järelevalve ja kalanduse meeskonnajuht Valmar Evert (tel 6265010, valmar.evert@kemit.ee),

Kliimaministeeriumi strateegiaosakonna nõunik Kätlin Weinzierl (tel 5131813, katlin.weinzierl@kliimaministeerium.ee) ning õigusosakonna nõunik Annemari Vene (tel 6050063, annemari.vene@kliimaministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja keeleteimetaja oli...

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu on seotud KeJSiga, milles sätestatakse andmekogu eesmärk, vastutav ja volitatud töötleja ning andmete õiguslik tähendus.

Eelnõu koosneb 27 paragrahvist ning on jagatud viieks peatükiks:

1. peatükk. Üldsätted sätestab andmekogu nimetuse ja andmekogu pidamise viisi.
2. peatükk. Andmekogu koosseis;
 1. jagu. Andmekogu ülesehitus;
 2. jagu. Andmekogusse kantavad andmed;
3. peatükk Andmete töötlemine;
4. peatükk. Andmete kaitse;
5. peatükk. Andmete säilitamine, järelevalve andmekogu pidamise üle, andmekogu rahastamine ja likvideerimine.

Käesoleva eelnõu olulisemad muudatused võrreldes kehtiva põhimäärusega on:

- Uue määrusega kehtestatud süsteemis on kontrollide register terviklik järelevalve süsteem, st kontroll, menetluse alustamise info, haldusmenetlus, keskkonnakahju ja nõuded on seotud üheks tervikuks.
- Uue määrusega lisandub andmeladu ja riskipõhine järelevalve, mis muudab süsteemi, mitte ainult järelevalve info kogumiseks vaid ka juhtimis- ja analüüsikeskkonnaks.
- Uue määrusega kehtestatakse täpsemalt kogutud andmete loetelu ja samuti sätestatakse täpsemalt andmekaitse ja säilitamise tähtsused.
- Uue määrusega sätestatakse täpsemalt milliseid andmeid võetakse teistest andmekogudest.

Eelnõu § 1 sätestab andmekogu nimetuse ja lühendi.

Eelnõu § 2 sätestab andmekogu pidamise eesmärgi.

Eelnõu § 3 ja 4 sätestavad andmekogu vastutava ja volitatud töötleja ja nende ülesanded. Vastutav töötleja on KeA. Andmekogu arendab, hooldab ja majutab volitatud töötlejana Keskkonnaministeeriumi hallatav riigiasutus Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (edaspidi *KeMIT*). Keskkonnaministri 30. novembri 2012. a määruse nr 39 „Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse põhimäärus“ § 5 kohaselt kuulub KeMIT'i tegevusvaldkonda Keskkonnaministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste info- ja sidesüsteemide arendamine ja haldamine. Andmekogu näol on tegemist tundlikku teavet, sealhulgas isikuandmeid või riikliku järelevalve menetluse käigus kogutud teavet sisaldava registriga, seetõttu on oluline, et kõik registrile ligipääsu omavad asutused ja isikud oleksid identifitseeritavad ning ülesannete jaotus oleks selge.

Eelnõu § 5 sätestab andmekogu pidamise viisi. Andmekogu pidamisel kasutatakse automatiseeritud andmetöötlust ja andmeid säilitatakse digitaalsel kujul.

Eelnõu § 6 sätestab andmestikud, millest andmekogu koosneb. Andmekogu koosneb erinevatest moodulitest, millest osad on omavahel seostatud. Andmekogu koosneb erinevast andmestikust ja kaardiplatvormist, kuhu kuvatakse kontrollide ja erimeetme kohaldamise protokollide andmestik. Andmekogu on seotud andmelaoga, kuhu edastatakse andmekogu andmed, mis omakorda laetakse andmelettidesse (kindlate aruannete või päringute jaoks koostatud andmetabelid). Nimelt on Kliimaministeeriumi valitsemisalas 2021. aastal kasutusele võetud andmelao- ja analüütikalahendus, mis on andmekogudest eraldiseisev rakendus. Andmelao andmeid kasutatakse statistiliste vaadete tegemiseks, riskihindamiste läbiviimiseks, päringutele ja teabenõuetele vastamiseks. Järelevalve käigus kogutud andmetest tehtud statistilisi vaateid kasutatakse juhtimisotsuste tegemiseks ja järelevalve paremaks planeerimiseks. Kogu andmetöötlus ja statistika aruannete koostamine toimub andmelao andmete pealt.

Eelnõu §-des 7-15 sätestatakse andmekogu OKAS-2 andmete koosseis. Andmestike ülesehitus on suunatud järelevalvemenetluste terviklikule kajastamisele – alates kontrollide kavandamisest ja läbiviimisest kuni haldusmenetluste ja keskkonnakahjude arvestuseni ning nõuete halduseni samuti kajastatakse andmed erimeetme kohaldamise kohta.

Eelnõu § 8 punkt 10 sätestab, et kontrollide andmestikku salvestatakse teistest andmekogudest saadud andmed kontrollitava lubade ja õiguste kohta, mis on seotud KeA järelevalvetegevusega. Täpsem andmestik, mis saadakse teistest süsteemidest on kirjeldatud määruse § 16. See tähendab, et andmekogusse salvestatakse teistest andmekogudest faktid erinevate keskkonnalubade olemasolust või nende puudumisest ning kontrolliks vajalikku infot loalt. Näiteks salvestatakse teadus- ja harrastuskalapüügi andmekogust (TEHA), kuhu inspektoritele eraldi juurdepääsu pole, loa pealt kontrolliks vajalik info. Samuti kasutatakse lubadelt tulevat infot kontrollidest statistika tegemiseks, näiteks kui palju vähipüügi lube kontrolliti ja mis on kontrollide tulemid.

Eelnõu § 16 sätestatakse andmekogude vaheline andmevahetus ja loetletakse andmed, mis saadakse teistest andmekogudest. Andmevahetus teiste infosüsteemidega käib üle x-tee liidestuse. Teated võimaliku ebaseadusliku keskkonnakasutuse juhtumite kohta ning eripüügi teated saadakse riskasutuse teel Häirekeskuse 1247 kaebuste registrist KARE. Kirjalikult laekunud teated kantakse andmekogusse asutuse dokumendihaldussüsteemi vahendusel. Kalapüügi eelteated saadakse kutselise kalapüügi registrist. Andmekogu võimaldab teha kontrollitava objekti või subjekti kohta otsepäringuid äriregistrisse, rahvastikuregistrisse, liiklusregistrisse, kinnistusraamatusse, ehitusregistrisse, keskkonnalubade infosüsteemi, jahilubade infosüsteemi, kutselise kalapüügi registrisse, teadus- ja harrastuspüügi andmekogust. Asukoha infot võetakse Keskkonnaportaalist ja aadressiandmete süsteemist. OKAS-2 tehakse kompleks päringud, kus loa omaniku andmed päritakse alati, kas äri- või rahvastikuregistrist ja loa andmed vastavast loa alginfosüsteemist. Kõigi rahvastikuregistri päringute kohta saab kodanik teavituse andmete pärimise kohta.

Eelnõu § 7-16 kirjeldavad andmestiku täpsusega, mis võimaldab aru saada, **milliseid isikuandmeid OKAS-2 kogutakse**. OKAS-2 töödeldakse isikuandmeid niivõrd, kuivõrd see on vajalik järelevalve läbiviimiseks, haldusmenetluste menetlemiseks, keskkonnakahjude arvestamiseks ja nõuete haldamiseks. Isikuandmetest kogutakse isiku ee- ja perekonnanime, isikukoodi, sünnikuupäeva (kui isikukood puudub), kodakondsust, isiku kontaktandmeid (aadress, telefon, e-post) ja juriidilise isiku esindaja nimi, isikukood ja roll. Inspektorid

kasutavad OKAS-2 tööriistana kohapeal kontrolli läbiviimiseks ja seega salvestatakse ka OKAS-2 kodakondsuse info. KeA järelevalve ametnikud on kohtuvälised menetlejad, kes kontrollimise käigus rikkumise tuvastamisel viivad kohapeal koheselt läbi ka vääртеomenetlusi. Justiitsministri 16.07.2008 nr 38 määruse „Kohtuvälise menetluse menetlusedokumentide näidismuudide kehtestamine“ § 1 näidismuudidest tulenevalt vajab kohtuvälise menetleja infot kontrollitava kodakondsuse kohta. Samuti vajatakse kodakondsuse infot vastavalt EÜ määruse 1766/2025 järgselt kaptenitele punktide määramisel.

Eelnõu § 17-18 määratakse, kuidas kantakse andmeid OKAS-2 süsteemi ja tagatakse andmete õigsus. Andmete andmekogusse esitaja on KeA, lisaks tulevad andmed määruse eelnõu § 16 loetletud registritest. Vastutava töötlejana määrab KeA teenistujad, kellel on õigus andmeid OKAS-2 kanda.

Kui KeA avastab OKAS-2s ebaõiged andmed või talle on nendest teada antud või ta saab muul moel nendest teada, peab ta andmete õigsust kontrollima ja ebaõiged andmed parandama. Andmesubjektil on õigus nõuda KeA-lt ebaõigete andmete parandamist. Kui andmesubjekti nõue on põhjendatud, parandab KeA andmesubjekti ebaõiged andmed viivitamata. Kui andmesubjekti nõue ei ole põhjendatud, keeldub KeA andmete parandamisest ja põhjendab seda kirjalikult.

Eelnõu § 19 sätestavad juurdepääsu andmekogu andmetele ja andmete väljastamise. Valdavalt on andmekogu andmed asutusesiseseks kasutamiseks, kuna järelevalve käigus kogutakse ka AvTSi § 35 alla kvalifitseeruvat teavet (nt riikliku järelevalve menetluse käigus kogutud teavet; teavet, mille avalikustulek ohustaks kaitseala või kaitsealuse liigi ning tema elupaiga või kasvukoha säilimist; teavet, mille avalikustamine võib kahjustada ärisaladust, jm). Lisaks KeA teenistujatele võivad juurdepääsu andmekogule saada ka erand juhtudel teiste avaliku sektori asutuste töötajad. Kasutajatel on õiguste eri tasemed, sõltuvalt sellest, kas neil on vaja andmeid üksnes vaadata, sisestada või ka muuta ja millisel määral muuta. Neil, kellel puudub juurdepääs andmekogule, on võimalik andmekogust andmeid saada teabenõude või päringu korras.

Kolmandale isikule võib OKAS-2 andmeid väljastada üksnes juhul, kui selleks on seaduses sätestatud alus. Isikuandmeid sisaldava teabe väljastamisel tuleb järgida kõiki asjakohaseid õigusakte: haldusmenetluse seadust, AvTS-i, isikuandmete kaitse seadust ja muid isikuandmete töötlemist reguleerivaid õigusakte. OKAS-2 andmeid väljastatakse tasuta. Andmelao andmetest tehakse isikuandmeteta statistilisi vaateid järelevalve tegevuste kohta, mida avalikustatakse KeA kodulehel.

Eelnõu § 20 reguleerib andmelao ja riskihindamiste läbiviimisteks OKAS-2 andmete kasutamist. OKAS-2 andmed kantakse andmelattu ja andmete töötlemine ja analüüsimine toimub andmelao. Riskide hindamise peamiseks eesmärgiks on, et järelevalvet teostavad ametnikud saavad valdkondade riskihindamiste tulemustest lähtuvalt teha järelevalvetegevuse planeerimiseks otsuseid. Oluline on kontrollida esmajärjekorras kõrgema riskiskooriga objekte ja subjekte, kuna esineb oht, et nende tegevuse tulemusel võidakse tekitada rohkem kahjulikku mõju keskkonnale.

Eelnõu § 21 sätestab andmete kaitse ja andmekogu turvameetmed. Andmekogu turvaklass on K2T3S1 ja turbeaste M. Andmekogu kasutamise õigus antakse üksnes neile ametnikele ja töötajatele, kellel see on vajalik teenistuskohustuste täitmiseks. Iga andmekogu kasutamine logitakse ja logid säilitatakse 2 aastat andmete töötlemise õiguspärasuse

kontrollimiseks. Auditlogi andmete säilitamine on vajalik andmekogu kasutamise õiguspärasuse, turvalisuse ja läbipaistvuse tagamiseks. Auditlogi võimaldab tagantjärele tuvastada, kes, millal ja milliste andmete suhtes on teinud päringuid või muudatusi. Logiandmeid kasutatakse võimalike turvaintsidentide, andmekaitsealaste rikkumiste, õigusvastaste päringute ning andmesubjektide pöördumiste menetlemisel. Kaheaastane säilitamistähtaeg on vajalik, et võimaldada mõistliku aja jooksul kontrollida andmete töötlemise õiguspärasust olukordades, kus võimalik rikkumine või kaebus ilmneb mõnevõrra hiljem pärast andmete töötlemist. Samal ajal on kaheaastane säilitamistähtaeg proportsionaalne ega koorma põhjendamatult andmekogu pidamist. Pikemaajaline auditlogide säilitamine ei oleks andmete töötlemise õiguspärasuse kontrollimise eesmärgi saavutamiseks üldjuhul vajalik. Andmete säilitamise piiramine mõistliku tähtajaga toetab andmete minimaalsuse põhimõtet ning aitab vältida tarbetut andmete ja digitaalse salvestusmahu hoidmist, mis on kooskõlas ressursitõhusa ja keskkonnasäästliku andmehalduse põhimõtetega.

Eelnõu § 22 ja 23 sätestavad andmekogusse kantud andmete säilitamise. Andmekogu andmeid säilitatakse digitaalsel kujul. Lähtudes isikuandmete kaitse seaduses ja KeA dokumendiregistris sätestatust, on andmekogu enamike andmete säilitamistähtaeg kümme aastat, pärast seda kuuluvad andmed hävitamisele ehk kustutamisele, kuid tundlikud isikuandmed kustutakse varem. Kümnest aastast kauem võib säilitada andmeid, mille järele on ka kümne aasta möödumisel reaalne vajadus ehk nendega seoses on algatatud ja käimas haldusmenetlus või on mõni kehtiv nõue. Sellistel juhtudel säilitatakse andmeid kuni seotud andmestiku säilitamistähtaja lõpuni. Vähem kui kümme aastat säilitatakse võimaliku ebaseadusliku keskkonnakasutuse teate juures isikuandmeid, kui need pole seotud süsteemi teiste andmestikega ja kontrollvormide juures isikuandmeid, kui need ei ole seotud teiste andmestikega. Teated, mis võetakse teadmiseks või suunatakse edasi teisele asutusele, nende puhul säilitatakse isikuandmeid (teataja nimi ja kontaktandmed) kaks aastat. Kontrollvormides isikuandmeid, mis ei ole seotud teiste andmestikega säilitatakse 3 aastat. Kui kontrollvormist ei ole loodud haldusmenetlust, loodud keskkonnakahju või tehtud nõuet, siis arhiveeritakse isikuandmed kontrollivormist kolme aasta möödumisel kontrollivormi kinnitamisest.

Paragrahv 22 reguleerib andmestike kui terviku säilitamistähtaegu. Paragrahv 23 reguleerib teatud isikuandmete lühemaid säilitamistähtaegu juhtudel, kus nende säilitamine ei ole pärast kindla tähtaja möödumist enam vajalik andmekogu eesmärkide täitmiseks. Isikuandmete säilitamistähtaja möödumisel kustutatakse või anonüümitakse üksnes need isikuandmed, mille edasiseks töötlemiseks puudub vajadus, kuid säilitamisele kuuluva andmestiku muud andmed jäävad alles kuni vastava andmestiku säilitamistähtaja lõppemiseni.

Haldusmenetluste, keskkonnakahjude ja nõuete andmestike puhul säilitatakse menetluse läbiviimise, õiguste kaitse, nõuete menetlemise ja õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmise seisukohalt vajalikud andmed § 22 kohase säilitamistähtaja jooksul. Paragrahvis 23 sätestatud tähtajad puudutavad üksnes neid isikuandmeid, mille säilitamine ei ole pärast nimetatud tähtaja möödumist enam vajalik.

Andmete säilitamine on vajalik riskihindamiseks, rikkumiste kordumise analüüsiks, menetlusotsuste põhjendamiseks, statistika tegemiseks ja tööde planeerimiseks. Andmete säilitamise vajadus tuleb ka EÜ määrusest 2842/2023¹, mille kohaselt tuleb liikmesriikidel andmeid säilitada kuni viis aastat pärast andmete kogumist, et valideerida eelmiste aastate

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/2842, 22. november 2023, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1224/2009, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1967/2006 ja (EÜ) nr 1005/2008 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2016/1139, (EL) 2017/2403 ja (EL) 2019/473 ka landuskontrolli osas

andmeid, et neid kontrollida täielike täpsete andmete tagamiseks ja parandada. Samuti tuleneb määrusest kohustus eelmiste aastate andmeid kasutada riskijuhtimise eesmärgil. Vastavalt KeA põhimäärusele korraldab amet keskkonnajärelevalve andmete kogumise, analüüsi, aruannete koostamise ja esitamise ning keskkonnapoliitika rakendamise tulemuslikkuse hindamise.

Eelnõu § 24 sätestatakse, et pärast säilitamistähtaaja lõppemist kustutakse andmed andmekogust.

Eelnõu § 25 reguleeritakse järelevalvet OKAS-2 pidamise üle. Järelevalvet OKAS-2 pidamise üle teostavad vastutav töötaja ja AvTS-i §-s 44 nimetatud asutused õigusaktides sätestatud pädevuse piires. AvTS-i § 44 kohaselt teostavad AvTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide täitmise üle järelevalvet Andmekaitse Inspeksioon. Järelevalvet teostama volitatud isikul on õigus tutvuda OKAS-2 andmetega ning saada vastutavalt töötajalt teavet andmete väljastamise ja kasutamise kohta. OKAS-2 pidamisel tekkinud puuduste korral on vastutav töötaja kohustatud kõrvaldama järelevalvaja ettekirjutuses kajastatud puudused ettekirjutuses määratud tähtjaks. Eelnõuga ei panda ühelegi asutusele kohustusi, mida neil kehtivate õigusaktide kohaselt pole.

Eelnõu § 26 sätestab andmekogu finantseerimise. Andmekogu pidamist ning haldamist, hooldust ja arendamist finantseeritakse riigieelarvest, Kliimaministeerium, KeAle ja KeMITile selleks otstarbeks eraldatud finantsvahenditest ja teistest rahastusallikatest. Arendustegevuse käigus on rahastusallikana kasutatud Euroopa Kalandusfondi rahastust.

Eelnõu § 27 kohaselt otsustab andmekogu likvideerimise valdkonna eest vastutav minister (kliimaminister).

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu Nõukogu määrusega (EÜ) nr 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks. Nimetatud määruse artikli 9 lõige 8 paneb liikmesriikidele kohustuse määrata pädevad asutused, kes vastutavad kalapüügi seirekeskuse eest, ning võtta asjakohased meetmed, et tema kalapüügi seirekeskusel oleks nõuetekohane personal, kes oleks varustatud arvutiriist- ja -tarkvaraga, mis võimaldab andmete elektroonilist töötlemist ning edastamist. Artikkel 78 sätestab, et liikmesriigid loovad ja hoiavad ajakohasena elektroonilise andmebaasi, kuhu nad laevad kõik oma ametnike koostatud inspekteerimis- ja järelevalvearuanded. Artikkel 109 määrab, et liikmesriigid loovad hiljemalt 31. detsembriks 2013 määruse kohaselt registreeritud andmete kontrollimiseks arvutipõhise andmebaasi ja kontrollisüsteemi, ning kehtestab andmete analüüsi üldpõhimõtted. Eeltoodud nõuete täitmise tagab Eesti Vabariik andmekogu kaudu.

4. Määruse mõjud

OKAS-2 puhul on tegu 2019. aastast kasutusel olnud andmekoguga, mida uuendati ja mis on uuele platvormile üle viidud alates 2024. aastast. Eelnõuga suurendatakse isikuandmete töötlemise läbipaistvust ja täpsustakse andmete loetelu, mida kogutakse ja tõstetakse andmekogu turvataset.

Andmekogu eesmärk on tõhustada Keskkonnaameti järelevalve menetlusi koondades võimalikult palju järelevalve andmeid ühte süsteemi. Loodud liidestused teistesse

süsteemidesse lihtsustavad inspektorite tööd, vähendades erinevaid andmekogusid, kus infot peab otsimas käima. Kõik päringud teistesse süsteemidesse logitakse ja on seotud kontrollvormi, kontrolli või mõne muu menetlusega OKAS-2. Taoline lähenemine aitab jälgida, et isikuandmeid päritakse ainult, kui see on järelevalve eesmärkidel vajalik, ning ainult selleks vajalikus mahus.

OKAS-2 andmed on masintöödeldavad. OKAS-2 koosseisus on andmeladu/andmeait, kust on võimalik andmeid kasutada andmeanalüüsiks ja riskihindamiseks paremate juhtimisotsuste tegemiseks. Riigikontroll on oma viimaste audititega andnud Keskkonnaameti peadirektorile soovitusi muuta järelevalve riskipõhiseks ja OKAS-2 süsteem loob selleks eeldused.

Samuti loovad masintöödeldavad andmed võimaluse omada pidevat ülevaadet järelevalve tegevuste üle ning annavad ülevaate, kuhu kulub järelevalves ajaressurss. Andmelao andmete pealt tehtavad staatilised Tableau vaated aitavad hoida kokku aega kokkuvõtete tegemisel ja päringutele vastamisel.

Kuna OKAS-2 kogub senisest rohkem andmeid, suureneb ka isikuandmete töötlemise ulatus andmekogus. Samas ei suurene sisuliselt KeA isikuandmete töötlemise ulatus – varasemalt tehti samad töötlemistoimingud väljaspool andmekogu. Automaatpäringud teistesse andmekogudesse ja -analüüsids OKAS-2-s vähendavad isikuandmete vahetut töötlemist ametnike poolt, andmete liikumist erinevates kanalites. Arvestades, et OKAS-2 on kõrgema turvalisustasemega, vähendab see ka andmetega seotud rikkumiste riski. OKAS-2 muutus isikute pärimine teistest süsteemidest isikukoodi põhiseks, mis tagab, et küsitakse konkreetse isiku andmeid, mitte kõigi sarnaste nimedega inimeste detailseid isikuandmeid. Isikuandmete pärimine salvestatakse andmejälgijas ja on isikul nähtav. OKAS-2 ei ole avatud päringute tegemise võimalust, kõik päringud teistesse registritesse saab teha konkreetse kontrolli, menetluse, nõude või kahjumenetluse juurest ja on jälgitav logides.

Süsteem võimaldab teha kiiremat ja tõhusamat järelevalvet, mis aitab vähendada kontrollitava jaoks kontrollile kuluvat aega. Samuti muudab parem järelevalve andmete kogumine ja paremini suunitletud järelevalve keskkonnakasutajatele õiglasema konkurents. Ettevõtetal on võimalik saada täpsemat informatsiooni nii enda kui valdkonna järelevalve tulemuste kohta. Järelevalve muutub ühtlasemaks, kuna kasutatakse samu kontrollküsimustike ja kontrollide kvaliteedi kontroll on muutunud masinloetavate andmete puhul tõhusamaks.

Uuendatud andmekogu loob eelduse KeÜS § 26 lõike 1 täitmiseks, mis sätestab, et haldusorgan kogub ja säilitab oma ülesannete täitmiseks vajalikku keskkonnateavet viisil, mis tagab selle arusaadavuse, täpsuse, võrreldavuse ja ajakohasuse ning võimaldab selle tõhusat avalikustamist.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Andmekogu pidamine ja arendamine rahastatakse riigieelarvest ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (edaspidi EMKVF) vahenditest. Täiendavat püsikulude kasvu ei prognoosita. Vajadusel tuleb arvestada analüütiliste tööriistade (nt Tableau) litsentsikuludega ja vajadusega valdkondlike õigusaktide muudatuste puhul teha süsteemis valdkondlikes küsimuste muudatustega seotud kuludega.

Riigieelarvest on OKAS-2 rahastatud kuni 2025. a lõpuni 751 267 € ulatuses. OKAS-2 arenduseks on EMKVF rakenduskava 2021–2027 meetme „Perioodi 2021-2027 kalanduse kontrolli ja järelevalve toetus“ eraldatud toetus 800 000 €, mille raames arendustegevused on veel pooleli. 2026. a on EMKVF vahendistest tehtud arendusi septembri alguseks 119 720 € eest ja planeeritud tegevuse jääk on 84 539 €. 2026. a riigieelarvelistest vahenditest on teostatud arendustöid 36 338 € ulatuses.

Edaspidine rahastus on vajalik kontrollide funktsionaalsuste täiendamiseks tulenevalt jätkuarendustest ning valdkondade õigusaktide muudatustest. Osaliselt kaetakse tuleviku arendusvajadused struktuurifondide rahaga. selt kaetakse tuleviku arendusvajadused struktuurifondide rahaga.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Andmekogu on asutatud ning sellisena toimiv, seega ei ole vajalik üleminekuaeg.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostöölastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspeksioonile.